

(formy bezosobowe typu: „przedłużono”, „wymalowano” lub trzeciej osoby liczby mnogiej: „wyremontowali”, „naprawili”), to jednak tylko wtedy, gdy występowali jako podgrupa szerszej zbiorowości „my” (Poznań), z którą identyfikowali się nasi rozmówcy.

Nie jest raczej tak, że Pestka to rzecz, o której się myśli dla niej samej. Trasa PST to bardziej płaszczyzna odnajdywania się w rzeczywistości dnia codziennego. „Symboliczne” istnienie Pestki jest zatem pochodną bardziej „praktycznego” aspektu funkcjonowania wielu poznaniaków. Zresztą, dodajmy, trasa PST nie jest jedynym znanym przypadkiem, gdzie przedmiotowi codziennego życia przypisuje się ważne funkcje społeczne takie, jak budowanie poczucia wspólnoty. „Przedmiot codziennego użytku”, jakim dla wielu poznaniaków jest Pestka, w przeprowadzonych po nieco ponad 10 latach od jego powstania wywiadach, jawi się jako ważny składnik społecznej świadomości mieszkańców. Bez tego komponentu postrzeganie rzeczywistości przez poznaniaków byłoby z pewnością inne – pozbawione cennego punktu odniesienia bogatego w znaczenia, wartości, sensy.

JACEK KUBERA

DZIEDZICTWO KULTUROWE ŻUŁAW BADANIA TERENOWE 2008-2010

Po II wojnie światowej na terenie Żuław doszło do prawie całkowitej wymiany składu ludności. Na miejsce potomków m. in. holenderskich osadników, którzy gospodarowali na tych terenach niemal cztery wieki, czyniąc wiele dobrego w zagospodarowywaniu Deltę Wisły, przybyli osadnicy z różnych stron Polski, jak również z terenu byłych kresów II Rzeczypospolitej. Z czasem ta mieszanka ludnościowa zaczęła się identyfikować z terenem, adaptując się do nowych warunków geograficznych i społecznych.

Badanie regionów wielokulturowych, a takim są niewątpliwie Żuławy, stanowi wyzwanie badawcze. Swój udział w dokumentowaniu historii lokalnej Żuław mają poznańscy etnologowie od 2008 r. realizujący projekt, którego głównym zadaniem jest prześledzenie kształtowania się tożsamości kulturowej osób przesiedlonych na obszary obce kulturowo oraz ich potomków.

W 2008 r. zorganizowane zostały pierwsze badania terenowe na Żuławach Wielkich (powiat nowodworski). W czasie 10 dni badań grupa studentów etnologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (UAM) pod kierownictwem dr Anny Weroniki Brzezińskiej oraz Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie (UŚ) pod kierownictwem dr Anny Drożdż zebrała materiały dotyczące dziedzictwa kulturowego regionu, tożsamości mieszkańców, potraw regionalnych oraz obiektów małej architektury sakralnej Nowego Dworu Gdańskiego i okolic. W ciągu kilkunastu dni uczestnicy zebraли wywiady w kilkudziesięciu miejscowościach¹ oraz zinventaryzowali kilkanaście obiektów małej

¹ Miejscowości, w których prowadzono wywiady, to m.in.: Chelmek Osada, Jazowa, Jeziernik, Kępki, Kmieciny, Lubieszewo, Lubiszynek Drugi, Lubstowo, Łaszka, Marynowy, Marzęcino, Myszewko, Myszewo, Myszkowo, Nidowo, Nowy Dwór Gdański, Ostaszewo, Piaszkowice, Stawiec, Stegna, Stobiec, Stobna, Świerki, Tujsk, Wierciny.

architektury sakralnej². Badania prowadzone były we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego Klub Nowodworski, Muzeum Żuławskim w Nowym Dworze Gdańskim oraz z Oddziałem Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku. Badania przypadły w niezwykłym okresie, rok 2008 uznany był bowiem przez władze województwa pomorskiego Rokiem Żuław. Badacze szczególnie interesowały historie mieszkańców regionu, którzy przybyli na te tereny zaraz po II wojnie światowej, ich stosunek do zastanego dziedzictwa kulturowego, adaptacja do nowych warunków życia, funkcjonowanie w nowych kontaktach społecznych oraz zmiany żuławskiej wsi zaraz po wojnie. Grupą docelową rozmówców były zwłaszcza osoby po 70. roku życia.

Prezentacja wyników badań miała miejsce podczas sesji naukowej, zorganizowanej w dniu 15 listopada 2008 r. przez Muzeum Narodowe w Gdańsku w ramach obchodów 50-lecia Oddziału Etnografii MNG. Współorganizatorami sesji zatytułowanej *Żuławy w poszukiwaniu tożsamości*, były Instytuty Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM w Poznaniu i UŚ w Cieszynie. Podczas sesji wygłoszono 15 referatów, podzielonych na cztery bloki tematyczne. Pierwszy z nich dotyczył *Perspektyw badawczych*. Otworzył go referat dr Anny Drożdż (IEiAK UŚ) pt. *Wielokulturowość Żuław – raport z badań terenowych*, przedstawiający wyniki prowadzonych w czasie wakacji badań oraz poruszający temat tożsamości mieszkańców Żuław. Kolejny prelegent Grzegorz Gola (Stowarzyszenie Miłośników Nowego Dworu Gdańskiego Klub Nowodworski) w swoim wystąpieniu *Muzeum Żuławskie – okruciny tożsamości regionalnej delty Wisły* zaprezentował działalność Muzeum Żuławskiego, istniejącego w Nowym Dworze Gdańskim oraz jego filii znajdującej się we wsi Żelichowo – Cyganek. Tę część konferencji zamknęło wystąpienie Joanny Szechlickiej oraz Łukasza Bugalskiego (Wydział Architektury, Politechnika Gdańska) pt. *Dziedzictwo osadnictwa olederskiego na Żuławach – analiza i koncepcje wykorzystania – raport z polsko-holenderskich warsztatów „Skarb Menonitów”*, którzy zaprezentowali, w jaki sposób można zadbać o zabytki żuławskie, żeby uchronić krajobraz kulturowy tego obszaru przed zniszczeniem. Druga część spotkania dotyczyła *Grup etnicznych, społecznych i zawodowych na Żuławach*. Jako pierwszy wystąpił Łukasz Fitkowski (IEiAK UŚ), który w wystąpieniu *Żuławy – kraina nieodkrytych tajemnic... Opowieści wspomnieniowe przesiedleńców – próba analizy* skupił się na historiach ludzi przesiedlonych na Żuławy po II wojnie światowej oraz próbował odpowiedzieć na pytanie dotyczące współczesnej tożsamości tych osób. Katarzyna Granowska oraz Marta Jaworska (IEiAK UAM) w referacie *Żuławy jako mała ojczyzna osadników i współczesnych mieszkańców* przybliżyły spojrzenie starszych i młodszych mieszkańców Ostaszewa na swoje miejsce zamieszkania oraz relacje panujące między mieszkańcami współcześnie i zaraz po wojnie. Anna Weronika Brzezińska i Małgorzata Wosińska (IEiAK UAM) w *Ukraińcy na Żuławach. Mechanizmy osuwania traumy kulturowej* zaprezentowały wyniki badań prowadzonych na terenie dwóch żuławskich wsi: Marzęcina i Stegny, w których mieszkają członkowie mniejszości ukraińskiej. Blok drugi sesji zamknął swoim wystąpieniem Artur Trapszyc (Muzeum Etnograficzne, Toruń), który w referacie *Nieszawiaczy na Żuławach. Zakorzenie na obcej ziemi* przedstawił społeczność zawodową rybaków nieszawskich, którzy zaczęli osiedlać się na Żuławach zaraz po II wojnie światowej. Część trzecia konferencji dotyczyła *Małych ojczyzn*. Agnieszka Żur (IEiAK UŚ) w referacie *To jest mój hajmat – współczesna tożsamość kulturowa mieszkańców Żuław. Próba analizy materiałów terenowych* próbowała odpowiedzieć na pytanie dotyczące tożsamości Żuławiaków, z określeniem elementów kulturowych

² Zinwentaryzowane obiekty znajdują się m.in. w: Kmiecinie, Lubstowie, Marynowach, Myszewku, Myszkowie, Nidowie, Nowym Dworze Gdańskim, Piskowcu, Wiercinach.

wplywających na jej tworzenie. Z kolei Amelia Frydrycka i Katarzyna Rybarczyk (IEiAK UAM) w wystąpieniu *Marynowy – historia zasiedlenia wsi po II wojnie światowej* opowiedziały historię mieszkańców wioski przesiedlonych na tereny Żuław z Wołynia. Marta Gradowska i Bartosz Stańda (IEiAK UAM) w referacie *Tiegenort po II wojnie światowej – wspomnienia mieszkańców* połączyli historie wsi Tujsk sprzed 1945 r. z opowieściami informatorów, przybyłych na Żuławy w okresie powojennym. Natomiast Agnieszka Skowron (IEiAK UAM) w referacie *Nowy Dwór Gdański – styl życia mieszkańców* zaprezentowała wyniki badań dotyczących postaw mieszkańców miasta, ich sposobu życia i stosunku do miejsca zamieszkania. Ostatnia część sesji, zatytułowana *Upowszechnianie kultury regionalnej*, składała się z trzech referatów. Najpierw Marzena Zawisza (Zespół Szkół publicznych, Stary Targ) w wystąpieniu *Tu jest ojczyzna moja – kształtowanie patriotyzmu lokalnego poprzez edukację regionalną* poruszyła problem patriotyzmu lokalnego oraz sposobów nauczania dzieci i młodzieży o historiach regionu, tak aby kształtować w nich poczucie przynależności do swojego miejsca zamieszkania. Alicja Janiak (IEiAK UAM) w referacie *Działalność zespołów regionalnych jako przejaw tożsamości współczesnych mieszkańców Żuław* skupiła się na omówieniu działań dwóch zespołów folklorystycznych, działających na terenie Żuław Wielkich oraz Żuław Elbląskich oraz ich roli w upowszechnianiu kultury regionalnej. Całość obrad zamknęło wystąpienie Wiktorii Blacharskiej (Oddział Etnografii MNG) pt. *Tworzenie wizerunku Żuław przez regionalnych twórców*. Referat dotyczył działalności lokalnych stowarzyszeń oraz osób, które swoją działalnością przyczyniają się do tworzenia współczesnej kultury regionalnej.

W 2009 r. ukazała się zbiorowa praca pod redakcją Anny Weroniki Brzezińskiej, zatytułowana *Żuławy w poszukiwaniu tożsamości* (Wydawnictwo Jasne, Muzeum Narodowe w Gdańsku). Artykuły autorstwa poznańskich etnologów znalazły się również w wydawnictwie Starostwa Powiatowego w Malborku pod redakcją Małgorzaty Grosickiej *Jesteśmy stąd. Dom na Żuławach*. Wyniki badań przedstawione były również na XII Poznańskim Festiwalu Nauki i Sztuki, natomiast zdjęcia z wyprawy można było oglądać podczas wystawy *Dziedzictwo kulturowe Żuław*, zaprezentowanej w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu.

Badania kontynuowane były w 2009 r. na terenie Wielkich Żuław Malborskich (powiat malborski) przez etnologów z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza przy współpracy z architektami z Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej. Wyjazd w teren miał miejsce w dniach 9-19 lipca 2009 r., z bazą wypadową w Nowym Stawie (powiat malborski). W tym czasie 10 studentów etnologii współpracowało z 13 studentami architektury w mieszanych grupach i zbierało informacje dotyczące stosunku mieszkańców okolicznych wsi do dziedzictwa kulturowego. Badaniami objęto 30 wsi w powiatach malborskim i nowodworskim, gminach Nowy Staw, Malbork, Lichnowy i Ostaszewo. Dodatkowo studenci architektury wykonywali rysunki panoram wsi, jej zabudowy, pojedynczych budynków oraz ciekawych detali architektonicznych. Etnolodzy zaś inwentaryzowali kapliczki i krzyże przydrożne oraz przeprowadzali rozmowy z mieszkańcami Nowego Stawu na temat ich dzisiejszego stosunku do miejscowości. Łącznie efektem wyjazdu było kilkadziesiąt prac architektonicznych, około 100 wywiadów z najstarszymi mieszkańcami wsi żuławskich (ewentualnie z ich dziećmi) poruszających temat stosunku do dziedzictwa kulturowego zastanego po wojnie, 120 wywiadów dotyczących postaw mieszkańców Nowego Stawu wobec ich miejsca zamieszkania oraz inwentaryzacja około 30 obiektów małej architektury sakralnej.

Pierwsze wnioski z badań zostały przedstawione przez studentów jeszcze w czasie trwania wyjazdu na Żuławy. 18 lipca 2009 r. w Nowym Stawie w tzw. Ołówku – dawnym zborze ewangelickim – odbyła się prezentacja wstępnych wyników współpracy etnologów i architektów, w formie

krótkich wystąpień połączonych z prezentacją zdjęć, rysunków i fragmentów rozmów z mieszkańcami wsi. Do „Ołówka” przyszedli zaproszeni na prezentacje mieszkańcy Nowego Stawu, informatorzy, z którymi rozmawiali studenci, ale też pracownicy szkoły, która udzieliła badaczom noclegu. Gościem specjalnym była Konsul Honorowa Królestwa Niderlandów w Gdańsku – Magdalena Pramfelt.

Głębszym podsumowaniem wyników letnich badań była konferencja *Zachować podcień. Zapisane w krajobrazie i pamięci*. Miała ona miejsce 4 grudnia 2009 r. w Ośrodku Konferencyjnym Karwan Muzeum Zamkowego w Malborku. Jej organizacją zajęło się ze strony miasta Malbork – Starostwo Powiatowe (SP) oraz Muzeum Zamkowe (MZ), natomiast ze strony naukowej – Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej (WA PG), Instytuty Etnologii i Antropologii Kulturowej (IEiAK UAM) z ramienia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz Uniwersytetu Śląskiego z Cieszyna (UŚ). 20 referentów przedstawiło 16 krótkich prezentacji, stanowiących przegląd wszystkich tematów badawczych. Pierwsze wystąpienie *Zapisane w krajobrazie i pamięci* przedstawiły Justyna Borucka (WA PG) i Anna Weronika Brzezińska. Był to referat wprowadzający do konferencji, prezentujący genezę zainteresowania tematem Żuław Wiślanych oraz współpracy etnologów i architektów w pracy nad tym terenem. Ukazano dotychczasowe efekty pracy w różnych częściach Żuław, plany na przyszłość, a przede wszystkim obszar zainteresowań przedstawiciele obu dziedzin naukowych. Monika Knut (WA PG) w swoim wystąpieniu *Zachować podcień – Nowa Cerkiew, Gniazdowo, Pęgowo Żuławskie* przedstawiła krajobraz kulturowy wymienionych wsi w swoich rysunkach architektonicznych, z uwzględnieniem domów podcieniowych w Gniazdowie i Nowej Cerkwi. Paulina Baranowska i Amelia Frydrycka (IEiAK UAM) wystąpiły z referatem *Zapущone korzenie – czyli autochtoni na Żuławach Malborskich*. Podjęły w nim temat powojennego osadnictwa na tym terenie, zderzenia kulturowego oraz kształtowania się relacji między nowymi a wcześniejszymi mieszkańcami żuławskich wsi. Prezentacja była bogato ilustrowana cytowanymi wypowiedziami autochtonów żuławskich, z którymi spotkały się same studentki lub ich koledzy podczas badań. Kolejny referat autorstwa Zuzanny Łagi i Agnieszki Żur (IEiAK UŚ) *Oswajanie krajobrazu kulturowego Żuław Malborskich przez osadników po 1945 roku. Analiza wybranych przykładów* dotyczył prób dostosowania obszaru do nowych osadników, którzy przyjeżdżając na Żuławy czuli się wyobcowani i oderwani od swojego świata. Przykładem takiego osvajania miało być – według prelegentek – wprowadzenie do krajobrazu kapliczek przydrożnych w miejscach osiedlenia informatorów. W następnym wystąpieniu Anna Wilde i Żaklina Nowodworska (WA PG) *Zachować podcień – Parszewo, Lubieszewo, Starynia* przedstawiły wyniki architektonicznych badań w terenie w kolejnych wsiach, zwracając uwagę przede wszystkim na stare domy podcieniowe. Studentki dotarły również do dwóch cmentarzy mennonickich i opisały ich obecny stan. Po nich etnologiczny referat *Żuławy – przestrzeń pisana dziejami*, przedstawiły Marta Jaworska i Izabela Kujawa (IEiAK, UAM). Jego celem było wskazanie, w jaki sposób minione osadnictwo holenderskie czy niemieckie wpływa do dziś na krajobraz kulturowy. Referentki chciały też zwrócić uwagę, iż od dzisiejszych decyzji mieszkańców wsi żuławskich również zależy to, w jaki sposób kształtować będzie się dalej przestrzeń, w której żyją, czy wpłynie to na stosunek do dziedzictwa kulturowego oraz atrakcyjność regionu. Po krótkiej przerwie Katarzyna Rybarczyk (IEiAK UAM) opowiedziała o *Krzyżach i kapliczkach przydrożnych jako wyróżniku tożsamości kulturowej mieszkańców Żuław*. Przedstawiła efekty inwentaryzacji prawie 30 obiektów architektury sakralnej regionu, od użytych przez etnologów metod badawczych, przez opisy obiektów po ich znaczenie dla fundatorów tych obiektów. Po niej głos zabrał Bernard Jesionowski (MZ), który wystąpił z wykładem *Podcień, a cóż to takiego?*, w którym przedstawił krótką historię pojawienia się podcienia w budownictwie oraz konstrukcjach ryglowych, a także ich ewolucję do form znanych z żuławskiej architektury drewnianej. Prezentacja była poparta

starymi zdjęciami i dokumentami. Dawid Tusiński (IEiAK UŚ) wygłosił referat o *Wartościowaniu przestrzeni miejskiej na przykładzie Malborka*, który cieszył się dużym zainteresowaniem, gdyż słuchacze mogli skonfrontować opinie współmieszkańców o swoim mieście. Referent wskazał m. in. na miejsca ważne, kontrowersyjne, tajemnicze i mało znane samym mieszkańcom. Marcin Olczak (WA PG) przedstawił w *Zachować podcień – Nowy Staw* tytułowe miasto widziane oczami studentów architektury. Oprócz informacji o domu podcieniowym czy detalach architektury drewnianej pojawiły się w prezentacji odrębne od wcześniejszych wnętrza architektoniczne, charakterystyczne dla zabudowań miejskich. Po przedstawicielu politechniki znów przysła kolej na etnologa, tym razem Bartosza Stańde (IEiAK, UAM), który w wystąpieniu *Nowy Staw w oczach jego mieszkańców* przedstawił opinie miejscowych o mieście, które w tym roku ugościło studentów. Poszerzył je o badania internetowe lokalnych for dyskusyjnych, w których pojawiły się ciekawe propozycje samych mieszkańców dotyczące spędzania wolnego czasu w tej miejscowości, pomysłów inwestycji i zagospodarowania przestrzeni wyłączonej z użytku. Ciekawą propozycją referenta była też organizacja Nowego Stawu na zasadzie *slow city* – spokojnego miasta propagującego zwolnienie tempa życia. Ostatnia przed przerwą wygłosiła swój referat o wsiach Kościeleczi, Tuja, Laski i Dębina Małgorzata Kleczyk (WA PG). Była to ponownie prezentacja architektury głównie drewnianej, najbardziej interesującej architektów: w jednej z wiosek – Dębiniu, studentów politechniki zaciekały też kwestie tożsamości mieszkańców, którzy przesiedlili się całą wioską z Wołynia. Katarzyna Piętowska (WA PG) w prezentacji *Zachować podcień. Boregę, Pordenowo, Palczewo* przedstawiła kolejne miejscowości okolic Nowego Stawu od strony architektonicznej. Referat miał charakter porównawczy trzech miejscowości, poczynając od rozplanowania budynków, kończąc na pojedynczych przykładach architektury i detalu. Kolejna prezentacja *Turystyka kulturowa na Żuławach* dokonana przez Monikę Różańską (IEiAK UAM) miała za zadanie wskazać możliwości rozwoju regionu w dziedzinie turystyki nastawionej na indywidualne, dogłębne poznanie odwiedzanego terenu, zwłaszcza pod względem kulturowym. Referentka scharakteryzowała walory Żuław, mocne i słabe strony obecnego zagospodarowania oraz kilka propozycji wzmocnienia atrakcyjności regionu.

Referat *Produkt regionalny jako element kształtowania żuławskiej tożsamości regionalnej*, będący kontynuacją poprzedniego, wygłosiła Anna Drożdż. Uznając pożywienie za ważny element stanowiący o tożsamości i klucz do kultury, z której wywodzą się osadnicy żuławscy, zaproponowała produkty regionalne (przykładowo wieprzowina w słojach lub gołąbki z pęczaku z grzybami), które stanowiłyby symbol wielokulturowości Żuław. Na koniec ponownie wystąpił Marcin Olczak (WA PG) z prezentacją *Zachować podcień. Lasowice Wielkie, Lichnowy*, przedstawiając najważniejsze obiekty architektury sakralnej, wnętrza krajobrazowe, zagrody, domy mieszkalne i detale architektoniczne obu wsi. Podsumowania konferencji dokonała Małgorzata Grosicka ze Starostwa Powiatowego Malborka, informując o planowanych działaniach starostwa na rzecz rozwoju miasta, jak i całego regionu oraz odnosząc się też do paru kwestii poruszanych zwłaszcza w końcowej części konferencji.

W 2010 r. ukazała się zbiorowa praca pod redakcją Anny Weroniki Brzezińskiej i Joanny Poczobut, zatytułowana *Zachować podcień. Zapisane w krajobrazie i pamięci* (wyd. Wydawnictwo Jasne, Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku). Wyniki badań w formie wystawy zatytułowanej *Z notatnika badacza terenowego* prezentowane były w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu.

Na przełomie kwietnia i maja 2010 r. odbył się kolejny etap badań żuławskich obejmujący Sztutowo i jego okolice (gminy Sztutowo, Stegna, Krynica Morska). Interdyscyplinarny projekt *Sztutowo czy Stutthof? Oswajanie krajobrazu wielokulturowego*, powstały z inicjatywy dr A. W. Brze-

zińskiej oraz mgr M. Wosińskiej z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, a także prof. dr. hab. W. Rączkowskiego i mgr. Ł. Banaszka z Instytutu Prahistorii UAM, prowadzony był we współpracy z Muzeum Stutthof w Sztutowie oraz University of Manchester.

W wyjeździe wzięło udział 15 studentów etnologii i archeologii, którzy podczas 10-dniowego pobytu w terenie prowadzili badania antropologiczne dotyczące dziedzictwa kulturowego tego regionu (wywiady z najstarszymi mieszkańcami tych terenów)³, identyfikacji mieszkańców ze swoją miejscowością (badania na terenie Sztutowa), postrzegania przestrzeni postobozowej przez zwiedzających Muzeum Stutthof (ankiety dla turystów odwiedzających to miejsce), a także wywiady z pracownikami Muzeum oraz dokonali inwentaryzacji małej architektury sakralnej w Sztutowie i okolicach. Dodatkowo studenci mieli okazję zapoznać się z metodami pracy antropologii wizualnej (fotoelicytacja, fotografowanie, filmowanie wywiadów).

Część archeologiczna badań związana była z identyfikacją materialnych pozostałości po obozie koncentracyjnym w Stutthof oraz oceną stanu ich zachowania. Zadanie realizowano przy wykorzystaniu metod nieinwazyjnych i objęły one następujące czynności: pozyskanie zdjęć lotniczych wykonywanych od lat 40. XX w. do dziś oraz ich rektyfikacja i interpretacja, przeprowadzenie badań geofizycznych (*Magnetic Gradiometer Bartington*), szczegółowe pomiary terenowe przy wykorzystaniu GPS referencyjnego, integracja danych przestrzennych w środowisku *GIS (ArcGIS)*. W trakcie przeprowadzania projektu studenci archeologii i etnologii poznawali metodykę i specyfikę badań obu dyscyplin.

Pierwsze podsumowanie projektu odbyło się w czerwcu 2010 r. z udziałem dyrektora Muzeum Stutthof Piotra Tamowskiego oraz kierownika Działu Oświatowego Marcina Owsńskiego. Zaprezentowano wstępne wyniki badań ankietowych wśród zwiedzających muzeum (w opracowaniu A. Skowron i K. Rybarczyk), przedstawiono możliwości tkwiące w muzeum na podstawie pozyskanych materiałów terenowych (w opracowaniu A. W. Brzezińskiej i M. Wosińskiej) oraz podsumowano przebieg całego projektu (w opracowaniu M. Smykowskiego i P. Wity). W przygotowaniu znajduje się publikacja oraz planowana jest sesja naukowa, prezentująca wyniki badań archeologicznych i etnologicznych.

Podsumowując trzyletnie badania terenowe prowadzone na terenie Żuław można stwierdzić, iż jest to teren interesujący pod względem badawczym. Pomimo upływu kilkudziesięciu lat od zakończenia II wojny światowej, sposoby kształtowania się tożsamości lokalnej mieszkańców tego terenu nadal są ciekawe i inspirujące badawczo. Kolejnym etapem projektu będzie przeprowadzenie badań terenowych na obszarze Żuław Elbląskich oraz Żuław Gdańskich.

MONIKA RÓŻAŃSKA
KATARZYNA RYBARCZYK

³ Wioski objęte badaniem: Chorążówka, Głobica, Izbiska, Jantar, Junoszyno, Kąty Rybackie, Kobyla Kepa, Krynica Morska, Łaszka, Mikoszewo, Popowo, Przemysław, Rybina, Stegienka, Stegna, Skowronki, Sztutowo.